

Conference
on the **Future**
of Europe

Konferencija dėl Europos ateities

3-iasis Europos piliečių forumas. **Klimato kaita ir
aplinka / sveikata**

Rekomendacijos

**Konferencija dėl Europos ateities
3-iasis Europos piliečių forumas.
Klimato kaita ir aplinka / sveikata**

**EKSPERTŲ GRUPĖS PRIIMTOS REKOMENDACIJOS (BUS PATEIKTOS
PLENARINĖJE SESIJOJE)**

1 veiklos kryptis. Geresnė gyvensena

1.1 pokryptė. Sveika gyvensena

- 1. Rekomenduojame ES teikti subsidijas ekologiniam ūkininkavimui, įskaitant paskatas naudoti ekologiškus pesticidus, kad ekologiškos prekės taptų įperkamesnės. Be to, reikia, kad ES remtų ūkininkų švietimą ekologinio ir tvaraus ūkininkavimo srityje, taip pat reikėtų vengti monokultūrų. Reikėtų teikti paramą smulkiems ekologiškiems, neintensyviems ir trumpo tiekimo grandinės ūkiams, kad jie taptų konkurencingesni.**

Subsidijuojami, ekologiški produktai taptų įperkamesni. Turėtume padėti trumpesnės prekybos grandinės prekybos centrams ir remti smulkesnius ūkininkus, suteikdami galimybių parduoti savo produktus. Taip galima gauti šviežesnių produktų. Be to, mažos neekologiškų produktų kainos neatpindi jų daromos žalos.

- 2. Rekomenduojame vertikaliojo ūkininkavimo inovacijas remti ES investicijomis.**

Vertikalusis ūkininkavimas leidžia išsaugoti žemės plotus, kurie galėtų būti naudojami ne žemės ūkiui, o miškininkystei. Be to, jam nereikia pesticidų, tad galima pagaminti daugiau ekologiškų maisto produktų. Jam neturi įtakos dėl klimato kaitos padažnėjusios blogos oro sąlygos, be to, galima užtikrinti trumpesnės tiekimo grandinės.

- 3. ES turėtų nustatyti būtiniausias maisto kokybės, taip pat maisto atsekamumo ir sezoninių produktų vartojimo mokyklų valgyklose standartus. Tam reikėtų subsidijuoti mokyklų valgyklose naudojamas sveiko maisto sudedamąsias dalis ir mokiniams užtikrinti įperkama aukštos kokybės maistą.**

Įpročius įgyjame vaikystėje, vėliau jie formuoja mūsų požiūrį į sveikatą; mokyklose reikėtų skatinti gerus įpročius, kurių mokiniai toliau laikytųsi namie. Tai ir socialinio teisingumo klausimas: ES visi turėtų turėti teisę į gerą maistą mokyklose.

- 4. Rekomenduojame investuoti į naujas dviračių juostas ir gerinti esamas, kad važinėti dviračiu būtų saugu ir patrauklu. Užtikrinti, kad visoje Europoje būtų lengvai prieinami mokymai apie kelių eismo taisykles visoms amžiaus grupėms, ypač važiuojantiems elektriniais dviračiais ir neturintiems vairuotojo pažymėjimo. Turėtų būti reikalaujama, kad elektrinių dviračių gamintojai pateiktų informaciją apie e. dviračio naudojimą ir su tuo susijusią riziką. Su transporto priemonėmis susijusių eismo įvykių atveju suteikti dviratininkams teisinę apsaugą (žr. Nyderlandų teisės aktą). Remiame specialias zonas be automobilių miestuose (nedarant žalos komercinėms zonoms). Apskritai teikti pirmenybę dviratininkams ir pėstiesiems, didinti jų teises, palyginti su motorinėmis transporto priemonėmis, kartu užtikrinant kelių eismo saugumą ir eismo taisyklių laikymąsi.**

Tai svarbu, nes dviračiai naudingi žmonių ir visuomenės sveikatai, oro kokybei, triukšmo lygiui, klimatui ir eismui miestų centruose. Dviratininkai ir pėstieji turi jaustis saugūs, atsižvelgiant ir į riziką, susijusią su dažnesniu elektroninių dviračių naudojimu. Kartais dviračių juostų nepakanka arba jos prastos kokybės.

- 5. Rekomenduojame maisto gamybą įtraukti į viešojo švietimo programas. Subsidijuoti ir remti sodų įveisimą mokyklose, jei tai įmanoma, ir viešosioms bei privačiosioms erdvėms skirtus miesto sodininkystės projektus. Į miestų planavimo sistemas reikia įtraukti erdvės, vandens ir pagalbinės infrastruktūros poreikius. Pavyzdžiui, buvusias automobilių stovėjimo aikštes būtų galima naudoti žalinimui, pastatus – vertikaliai augalų sodinimui arba į reikalavimus statybos leidimams gauti galima įtraukti žaliąsias erdves. Dalytis novatoriška ir geriausia patirtimi visose valstybėse narėse.**

Sodininkystės projektai skatina miestų ir gyventojų atsparumą, buria įvairaus amžiaus ir socialinių grupių žmones. Žaliosios erdvės gerina gyvenimo kokybę, oro kokybę, psichikos ir fizinę sveikatą bei aplinką.

1.2 pokryptė. Švietimas aplinkosaugos klausimais

- 6. Rekomenduojame ES priimti direktyvą, pagal kurią reikalaujama, kad miestų plėtros programos atitiktų konkrečius aplinkosaugos reikalavimus, siekiant, kad miestai taptų ekologiškesni. Direktyva turi būti taikoma privačiai ir viešajai nuosavybei ir erdvėms, pvz., statomiems naujiems pastatams. Direktyvoje turi būti nustatyti minimalieji standartai siekiant užtikrinti kuo didesnę pastatų ir erdvių ekologiškumą. Ekologiškumas čia reiškia atsinaujinančiųjų energijos išteklių naudojimą, mažesnę energijos suvartojimą, mažą išmetamo CO₂ kiekį ir augalų įtraukimą į architektūrinius projektus.**

Ekologiškesni miestai aktyviai prisideda prie klimato kaitos poveikio mažinimo ir neigiamai piliečių sveikatą veikiančių išmetamųjų teršalų, pvz., CO₂ ir ozono, kiekio mažinimo. Investuojant į ekologiškesnius miestus prisidedama prie tvaraus bendruomenių vystymosi, o tai duoda ilgalaikės ekonominės ir socialinės naudos.

- 7. Rekomenduojame ES, padedamai valstybių narių, parengti, priimti ir įgyvendinti bendrą Europos chartiją, kuria būtų sprendžiami sudėtingi aplinkosaugos klausimai. Remdamosi chartija valstybės narės rengs reguliarias, visais prieinamais žiniasklaidos kanalais platinamas informavimo ir mokymo kampanijas, sukurs naują specialų informacijos portalą. Šios kampanijos turėtų būti rengiamos visoje ES ir visais lygmenimis, siekiant didinti visų piliečių informuotumą apie aplinką.**

Dėl nepakankamo valstybių narių veiksmų koordinavimo mažėja esamų kampanijų veiksmingumas ir lėtinamos pastangos kovoti su pasauline klimato kaitos problema. Bendra chartija skatins valstybių narių veiksmų planų sinergiją ir užtikrins didesnę pastangų poveikį. Be to, ja būtų užtikrinta, kad piliečiams būtų teikiama nuosekli ir neprieštaringa informacija apie kasdienių veiksmų, tokių kaip jų transporto priemonių pasirinkimas ir atliekų tvarkymas, poveikį.

2 veiklos kryptis. Mūsų aplinkos ir sveikatos apsauga

2.1 pokryptė. Sveika gamtinė aplinka

- 8. Rekomenduojame visiems ES perkamiems produktams taikyti vienodą rūšiuojamojo ženklavimo sistemą, kad būtų parodytas visas ekologinis pėdsakas. Ši ženklavimo sistema turi būti skaidriai taikoma produktams iš ES nepriklausančių šalių. Sistema turėtų būti grindžiama aiškiais pačių gaminių ženklavimo kriterijais, ją taikant turėtų būti naudojamas, pavyzdžiui, QR kodas, kuriuo suteikiama išsamesnės informacijos apie gaminį.**

Ši informacija apie gaminio gyvavimo ciklą yra labai svarbi visiems ES piliečiams, nes apsiperkantys vartotojai taip įgyja daugiau galios. Todėl ES piliečiai priims atsakingus sprendimus ir taip prisidės prie savo aplinkos apsaugos.

- 9. Rekomenduojame skirti daugiau finansinių investicijų naujiems aplinką tausojantiems energijos šaltiniams tirti, o iki tol – papildomų investicijų į esamus optimalius energijos gamybos sprendimus. Taip pat rekomenduojame visiškai skaidriai informuoti ir šviesti Europos visuomenę apie konkrečius energijos šaltinius. Primygtinai rekomenduojame atsižvelgti į visą ekologinį ir socialinį energijos gamybos proceso poveikį dabartinėms ir būsimoms kartoms.**

Gaminant energiją išmetama labai daug anglies dioksido ir kitų nuodingųjų medžiagų, dėl kurių blogėja klimatas ir oro kokybė. Laikantis Europos direktyvų ir Tarpvyriausybės klimato kaitos komisijos ataskaitų rekomendacijų bei siekiant COP 26 tikslų reikia daugiau mokslinių tyrimų ir investicijų neutralaus poveikio klimatui energijos gamybai užtikrinti.

2.2 pokryptė. Mūsų biologinės įvairovės apsauga

- 10. Rekomenduojame drastiškai sumažinti cheminių pesticidų ir trąšų kiekį visų rūšių ūkiuose užtikrinant aukštesnių bendrų standartų taikymą, spartinant natūralių alternatyvų mokslinius tyrimus ir padedant priimti naujus sprendimus, įskaitant ūkininkų mokymą.**

Alternatyvių trąšų ir pesticidų srityje padaryta pažanga, tačiau dauguma jų dar nėra tinkami naudoti didžiuosiuose ūkiuose. Todėl reikia stengtis nuosekliau ieškoti naujų sprendimų. Moksliniai tyrimai turėtų būti skatinami tiek viešosiomis išlaidomis, tiek aukštesniais pesticidų ir trąšų naudojimo standartais. Mokslinių tyrimų rezultatus reikia greitai skleisti ES mastu.

- 11. Rekomenduojame išplėsti saugomas teritorijas, kuriose siekiama išsaugoti biologinę įvairovę (įskaitant žinduolius, paukščius, vabzdžius ir augalus) ir stiprinti teisinės valstybės principus dėl žmogaus įsikišimo šiose teritorijose. Laikantis suderintų ES standartų, saugomos teritorijos bus laikomos ne atskiromis salomis, bet ekologiškesnių miestų teritorijų tęsinium.**

Dėl miškų naikinimo daromas didelis poveikis biologinei įvairovei. Vienas iš pagrindinių žemės biologinės įvairovės apsaugos būdų yra saugomų teritorijų kūrimas. Tačiau sunku išsaugoti saugomas teritorijas netoli užterštų miestų arba išvengti žmonių kišimosi aplinkoje, kuri nėra palanki gamtai. Turime užtikrinti, kad gyvenamieji rajonai taptų ekologiškesni ir integruoti į juos supančią gamtą.

- 12. Rekomenduojame bendrąsias subsidijas žemės ūkiui daugiausia nukreipti su tvaraus žemės ūkio plėtra susijusiems projektams, įskaitant pagarbą gamtai ir darbuotojams. Paramos gavėjai turėtų laikytis aiškių aplinkos apsaugos standartų ir būti griežtai stebimi.**

Manome, kad reikėtų skatinti tik tvarų žemės ūkį, o tai reiškia, kad reikia perskirstyti šiuo metu bendroms subsidijoms skirtas lėšas. Be to, naudojamų lėšų veiksmingumą galima padidinti sutelkiant dėmesį į transformacinius projektus ir novatoriškus sprendimus, o ne į metinius mokėjimus. Reikėtų geriau stebėti žemės ūkio veiklos ir projektų ekologinį poveikį. Tvarumo dalimi reikėtų laikyti ir darbuotojų žmogaus teises.

13. Rekomenduojame ES užtikrinti sąžiningą konkurenciją dėl aplinką tausojančių žemės ūkio produktų nustatant griežtesnius standartus tiek ES, tiek importuojamiems produktams, užtikrinant jų atsekamumą, ženklimą ir kokybės kontrolę.

Mažesnis tvarių žemės ūkio produktų našumas turi įtakos jų kainos konkurencingumui. Importuojami produktai turėtų atitikti tuos pačius griežtus jų gamybos ekologinio poveikio standartus. Mums reikia, kad valdžios institucijos užtikrintų importuojamų žemės ūkio produktų atsekamumą.

14. Rekomenduojame greitą ir masišką miško atkūrimą ir įveisimą ES, kuo geriau panaudojant žemę. Itin daug dėmesio turėtų būti skiriama naudojamam ar sunaikintam miško atkūrimui ir miško įveisimui nualinto dirvožemio vietovėse. Reikėtų skatinti naujus, atsakingesnius geresnio medienos panaudojimo sprendimus, pvz., pakeisti ją plastiką ir kitas chemines medžiagas, užtikrinti didesnį energijos vartojimo efektyvumą naudojant biomasę, perdirbti medienos produktus.

Miškų atkūrimas daro aiškų teigiamą poveikį aplinkai ir visai biologinei įvairovei. Taip pat reikia mažiau medienos naudoti kurui ir daugiau – didelės pridėtinės vertės produktams; pavyzdžiui, plastiko pakaitalams dažniausiai naudojama mediena.

2.3 pokryptė. Saugus ir sveikas maistas

15. Rekomenduojame greitai, laipsniškai atsisakyti netvarių maisto pakuočių, įskaitant plastikines ir kitas biologiškai neskaidžias pakuotes. Siūlome tai pasiekti teikiant finansines paskatas prie visiškai biologiškai skaidžių pakuočių formų pereinančioms įmonėms, investuojant į alternatyvų mokslinius tyrimus ir nustatant baudas biologiškai skaidžių pakuočių nenaudojančioms įmonėms.

Plastiko, ypač mikroplastiko, atliekų vis daugėja, o jis suyra lėtai. Jo vartojimas kenkia maisto kokybei ir saugai ir kelia pavojų žmonių ir gyvūnų sveikatai. Be to, nepakanka esamų Europos teisės aktų, kuriais siekiama sumažinti biologiškai neskaidžių pakuočių kiekį.

16. Rekomenduojame palaipsniui atsisakyti intensyvios gyvulininkystės, be kita

ko, ir nebelaikyti gyvūnų tokiomis sąlygomis, kuriomis neatsižvelgiama į jų gerovę. Siūlome nustatyti bendras gyvulininkystės normas (pvz., didžiausią gyvūnų skaičių, tinkamą išorės erdvę) ir daugiau investuoti į neintensyvaus ūkininkavimo metodus (ekstensyvų ir tvarų ūkininkavimą) teikiant finansines paskatas ir mokymus šį pokytį palaikantiems ūkiams.

Laipsniškai nutraukus intensyvų ūkininkavimą sumažės aplinkos tarša ir pagerės gamtos išsaugojimas. Be to, laipsniškai nutraukiant intensyvią gyvulininkystę sumažės vaistų, kurių reikia gyvūnų ligoms gydyti, kiekis ir pagerės mūsų maisto kokybė. Vykdamas intensyvią gyvulininkystę neatsižvelgiama į gyvūnų gerovę, tačiau egzistuoja tvaresni ūkininkavimo būdai, pvz., ekstensyvusis ūkininkavimas; siekiant padėti ūkininkams naudotis šiais būdais, būtinos subsidijos.

17. Rekomenduojame sugriežtinti draudimo be reikalo naudoti antibiotikus ir kitus gyvūnams skirtus vaistus gyvūnų pašarų prieduose kontrolę: reikia tai įgyvendinti! Siūlome leisti antibiotikus naudoti ūkiuose ne prevencijai, o tik kai tai tikrai būtina gyvūnų sveikatai ir gerovei apsaugoti. Be to, būtina toliau investuoti į veiksmingesnių antibiotikų mokslinius tyrimus, kurti alternatyvas, kartu remiantis esamais antibiotikų moksliniais tyrimais.

Žmonių atsparumas antibiotikams mažėja dėl gyvūninės kilmės maisto, jei gyvūnams buvo skirti antibiotikai. Be to, reikia laiko sukurti tinkamas alternatyvas esamiems antibiotikams ir užtikrinti, kad ūkininkai būtų apie jas informuoti ir pasirengę naudoti. Pripažįstame, kad esama Europos direktyvų dėl antibiotikų, tačiau jos nebuvo vienodai įgyvendintos visose valstybėse narėse. Galiausiai gyvūnams skirtais vaistais piktnaudžiaujama dopingo tikslais, todėl griežtesni šios srities teisės aktai padidins gyvūnų gerovę ir pagerins jų gyvenimo kokybę.

18. Rekomenduojame, kad Europos teisės aktuose būtų reikalaujama deklaruoti maisto produktų gamybai naudojamas hormonines ir endokrininę sistemą ardančias medžiagas: naudojamo galutinio produkto rūšį, kiekį ir poveikį. Visų šių medžiagų turinčių maisto produktų pakuotės turi būti paženklintos išsamiomis etiketėmis, nurodant šią informaciją ir jų naudojimo priešastis. Be to, turime paspartinti hormoninių ir endokrininę sistemą ardančių medžiagų poveikio žmonių sveikatai mokslinius tyrimus.

Šiuo metu visų pirma trūksta hormoninių ir endokrininę sistemą ardančių medžiagų atsekamumo maisto produktuose. Manome, kad maisto produktų gamybos skaidrumas yra būtinas siekiant užtikrinti atskaitomybę. Be to, vartotojai turėtų viską žinoti apie savo maistą ir turėti galimybę laisvai pasirinkti, ką valgyti. Taip pat dar nepakanka mokslinių tyrimų, kaip maisto produktų, kuriuose yra hormoninių ir endokrininę sistemą ardančių medžiagų, vartojimas veikia žmones (ir kokia galima rizika).

19. Rekomenduojame atgrasyti nuo perdirbtų maisto produktų vartojimo apmokestinant nesveiką maistą ir investuojant gautas lėšas į sveiką maistą. Siūlome sukurti geriausia valstybių narių patirtimi grindžiamą Europos maisto sveiko maisto vertinimo balais sistemą, kad būtų galima ženklinti maisto produktus ir informuoti vartotojus apie jų savybes, susijusias su poveikiu sveikatai.

Tokiu būdu surinktos lėšos gali būti naudojamos kaip išteklius informuotumo didinimo priemonėms ir reklaminėms kampanijoms plėtoti, švietimo srityje teikti pirmenybę sveikam maistui ir užtikrinti, kad nesveikas maistas būtų mažiau matomas prekybos centruose. Be to, investicijos į sveiką maistą gerina bendrą gyventojų sveikatą, todėl mažiau viešųjų išlaidų reikia skirti dėl nesveikos mitybos kylančioms sveikatos problemoms spręsti. Be to, manome, kad apmokestinimas ir subsidijos paskatins žmones gaminti sveikesnius maisto produktus.

3 veiklos kryptis. Mūsų ekonomikos ir vartojimo krypties keitimas

3.1 pokryptė. Perprodukcijos ir perteklinio vartojimo reguliavimas

20. Rekomenduojame ES imtis daugiau veiksmų, kuriais vartotojai būtų skatinami ilgiau naudoti gaminius ir tam sudaromos sąlygos. ES turėtų kovoti su suplanuotu nusidėvėjimu pailgindama gaminių garantijų galiojimą ir nustatydamą didžiausią atsarginių dalių kainą pasibaigus garantiniam laikotarpiui. Visos valstybės narės turėtų nustatyti mokesčių lengvatą remonto paslaugoms, kaip yra Švedijoje. Reikėtų reikalauti, kad gamintojai nurodytų numatomą savo gaminių naudojimo trukmę. ES turėtų interneto platformoje ir per švietimo sistemą teikti informaciją apie tai, kaip pakartotinai naudoti ir taisyti gaminius.

Visuomenė, kurioje įprasta išmesti daiktus ar naudoti vienkartinius gaminius, nėra tvari, nes sukuria per daug atliekų. Įgyvendindami siūlomas priemones kursime visuomenę, kurioje gaminiai pakartotinai naudojami ir taisomi, mažinamas jų kiekis ir taip sumažinamas perteklinis vartojimas.

21. Rekomenduojame ES užtikrinti, kad visoje gamybos grandinėje būtų laikomasi griežtesnių aplinkosaugos gamybos standartų ir sudaromos sąžiningos darbo sąlygos. ES gamybos standartai turėtų būti tvaresni, suderinti visose valstybėse narėse ir taikomi importuojamoms prekėms. Jie taip pat turėtų apimti socialinius standartus, pvz., prekes gaminančių darbuotojų pragyvenimą užtikrinantį darbo užmokestį ir gerus darbo standartus gamyklose. Jei gaminiai neatitinka šių standartų, turėtų būti numatytos pasekmės.

Svarbu Europoje nustatyti vienodus aplinkosaugos ir socialinius gamybos standartus siekiant užtikrinti, kad visi siūlomi gaminiai būtų gaminami tvariai. Šios priemonės yra labai svarbios siekiant pakeisti mūsų ekonomikos kryptį ir įmonių gamybos modelius.

22. Rekomenduojame ES ir valstybėms narėms nustatyti priemones, kuriomis būtų ribojama aplinkai žalą darančių gaminių reklama. Prie žemo tvarumo gaminių visų rūšių reklamoje turėtų būti pridedamas privalomas atsakomybės ribojimo pareiškimas, iš kurio būtų matyti, kad jie daro žalą aplinkai. ES turėtų uždrausti visai netvარიų gaminių reklamą.

Reklama skatina vartojimą, todėl aplinkai kenksmingi gaminiai neturėtų būti reklamuojami. Tada žmonės bus mažiau linkę pirkti aplinkai kenksmingus gaminius.

23. Rekomenduojame ES sukurti ir išplėtoti visoje ES vienodų visoms iš stiklo, plastiko, aliuminio ir kt. pagamintoms pirminėms pakuotėms taikomų užstato grąžinimo sistemų infrastruktūrą. Kai tik įmanoma, gamintojai turėtų pakartotinai naudoti grąžintą tarą, ją sterilizavę, o ne tik perdirbti medžiagą. Į sistemą turėtų būti įtraukta ne tik maisto ir gėrimų tara, bet ir kitų rūšių buteliai ir talpyklos, pvz., šampūno buteliukai.

Šiuo metu vartotojai išmeta per daug pakuočių, kurios teršia ir ardo mūsų ekosistemas. Užstato grąžinimo sistemos padeda mažinti atliekų kiekį, nes motyvuoja piliečius grąžinti pakuotes, o ne išmesti. Išplėsdami sistemą naudojame mažiau išteklių ir mažiname susidarančių atliekų kiekį.

3.2 pokryptė. Atliekų mažinimas

24. Rekomenduojame Europos lygmeniu skatinti geriau įgyvendinti tiek bendrovėms, tiek piliečiams skirtą žiedinės ekonomikos politiką, teikiant tiems, kurie jos laikosi, finansines paskatas.

Jei gamybos įmonės sumažins savo darbuotojų skaičių ar net nevykdys įsipareigojimų ir (arba) nutrauks darbą, daug žmonių taps bedarbiais. Perkvalifikuodami bedarbius skatinsime aplinkai saugią veiklą, o taip pat mažinsime nedarbą ir skatinsime modernizuoti diversifikuotą ekonomiką.

25. Rekomenduojame ES reglamentuoti aplinkai saugią pakuočių (t. y. iš biologiškai skaidžių ar perdirbamų produktų pagamintų pakuočių, arba, jei įmanoma, patvaresnių gaminių) ir (arba) mažiau vietos užimančių pakuočių,

kurių QR koduose taip pat būtų pateikta informacija apie panaudotų pakuočių perdirbimą ir (arba) šalinimą, naudojimą.

Kadangi dėl šios rekomendacijos sumažės pakuočių, susidarys mažiau atliekų ir dėl to mažės tarša, aplinka bus švaresnė ir galiausiai sumažės anglies pėdsakas. Be to, bus sumažinta gamintojams tenkanti mokesčių našta.

3.3 pokryptė. Sąžiningai gaminami produktai, vienodos galimybės ir teisingas vartojimas

26.Rekomenduojame Europos Sąjungai sukurti teisinę sistemą, kuri visiems Europos vartotojams užtikrintų galimybes lengviau gauti įperkamu, vietinių ir kokybiškų maisto produktų.

Šiuo metu nėra bendro ES lygmens supratimo apie tai, kas yra vietiniai ir kokybiški maisto produktai. Šią spragą reikia užpildyti.

Žemos kokybės produktų importas daro tiesioginį neigiamą poveikį aplinkai. Siekdami kovoti su klimato kaita, turime kovoti su visomis jos priežastimis, įskaitant žemos kokybės produktų importą: reikia mažinti vežimo atstumą ir pirmenybę teikti sezoniniams produktams.

Ši rekomendacija perspektyvi, nes ją galima taikyti ir ne maisto produktams.

27.Rekomenduojame Europos Sąjungai taikant finansavimo schemas skatinti mokslinius tyrimus ir technologinę plėtrą, kad Europos rinkoje būtų pateikiama tvaresnių ir įperkamesnių produktų. Be to, Europos Sąjunga turi rengti konsultacijas su piliečiais visais sprendimų priėmimo lygmenimis, įskaitant vietos lygmenį, kad nustatytų su tvariais produktais susijusius jų poreikius.

Manome, kad tvarių produktų mokslinių tyrimų trūksta ir skubiai reikia moksliniams tyrimams skirti daugiau lėšų, kad europiečiai galėtų gauti tvarių ir įperkamesnių tvarių produktų.

Piliečiai turi dalyvauti priimant sprendimus. Mokslinių tyrimų ir inovacijų veiksmų darbotvarkę reikia apibrėžti kartu su piliečiais.

Piliečiai turi būti informuoti apie tolesnius veiksmus ir gauti grįžtamąją informaciją.

28. Rekomenduojame Europos Sąjungai sukurti mados gaminių patekimo į bendrąją rinką reglamentavimo mechanizmą. Šiuo mechanizmu būtų siekiama skatinti geresnį vartojimą naudojant rodiklį, kuriuo būtų užtikrinama, kad gaminys atitiktų tvarumo kriterijus.

Mados sektoriuje už Europos ribų gaminama per daug žemos kokybės gaminių, nesilaikoma etikos normų ir jis nėra tvarus.

Turime rasti teisingą mechanizmą, kuris sudarytų sąlygas vartotojams geriau vartoti. Tačiau svarbu ir nedidinti mokesčių, nes tai neigiamai paveiks Europos vartotojus ir sumažins jų perkamąją galią.

Vartotojas turėtų žinoti, kokiomis sąlygomis pagaminti jo perkami gaminiai, ir ar jie atitinka tvarios kokybės normas.

4 veiklos kryptis. Tvarios visuomenės kūrimas

4.1 pokryptė. Atsinaujinančioji energija dabar

29. Rekomenduojame ES imtis priemonių, kad pereinamuoju laikotarpiu, kol dar esame priklausomi nuo tradicinės energijos, CO2 filtrai būtų privalomi, ypač anglmis kūrenamoms elektrinėms. Be to, rekomenduojame ES teikti finansinę paramą valstybėms narėms, neturinčioms finansinių išteklių CO2 filtrams įdiegti. Parama teikiama su sąlyga, kad bus laikomasi su Paryžiaus susitarimu, žaliuoju kursu ir bet kuriuo nauju klimato srities teisės aktu susijusios ES klimato politikos.

Tai konkretus žingsnis, kaip ir nuolatinės investicijos į saugios energijos gamybos mokslinius tyrimus ir parama ES valstybėms narėms palaipsniui pasiekti jau priimtus bendrus išmetamųjų teršalų kiekio mažinimo tikslus.

Žinome, kad naudojant degujį kurą susidaro šiltnamio efektą sukeliančių dujų, o ES valstybės narės, siekdamos laikytis Paryžiaus susitarimo, turi sumažinti šios rūšies energijos kiekį. Kadangi negalime iš karto nustoti išmesti CO2 ir vis dar esame priklausomi nuo anglų, turime imtis ir trumpalaikių, ir ilgalaikių priemonių.

Mažinti išmetamo CO2 kiekį yra bendras visų tiek valstybėse narėse, tiek už ES ribų gyvenančių piliečių interesas. ES, kaip institucija, turi savo atsakomybę. Ji teikia rekomendacijas ir sudaro sąlygas rasti sprendimus, nes valstybės narės vienos tikslų pasiekti negali.

30. Rekomenduojame mažinti intensyvių pramoninių gyvūnų veisimą, kad sumažėtų metano gamyba ir vandens tarša. Šiuo tikslu ES peržiūri savo bendrą žemės ūkio politiką, kad subsidijos būtų skiriamos tvariam ir vietiniam žemės ūkiui, be kita ko, remiama vartotojams skirta ženklavimo sistema, kad jie atpažintų tvarius mėsos gaminius. Be to, raginame ES investuoti į gyvūninės produkcijos ir kitų pramonės šakų atliekų pakartotinio naudojimo metodus.

Gyventojų skaičius auga, o tai reiškia, kad ateityje mėsos paklausa didės. Todėl turime mažinti mėsos vartojimą.

Kadangi metanas išskiria šiltnamio efektą sukeliančių dujų, manome, kad pirmiausia reikia pradėti mažinti gyvulininkystės apimtį.

Visi žinome, kad būtina vartoti mažiau mėsos, todėl turi mažėti galvijų skaičius.

31. Nors švariojo vandenilio gamybai reikia daug sąnaudų, nes norint gauti 25 proc. vandenilio reikia pagaminti 75 proc. energijos, rekomenduojame šį procesą, nes tokio tipo energija turi daug teigiamų aspektų. Geriausias sprendimas būtų gaminti energiją nenaudojant CO₂, tuo pačiu plėtojant švariojo vandenilio gamybą. Švariojo vandenilio gamybai turėtų būti naudojama vėjo energija, o ES turėtų skirti daugiau investicijų ir padidinti vėjo energijos gamybą, taip pat kaupti energiją ateičiai.

Švarusis vandenilis yra lankstus, jį galima kaupti ir naudoti energiją esant paklausai. Todėl, kad nėra CO₂ taršos.

4.2 pokryptė. Parama permainingoms

32. Rekomenduojame ES sukurti prievartos ir atlygio sistemą, kovojant su vandens, dirvožemio, oro ir radiacijos tarša. Skirti baudas teršėjams ir kartu teikti privalomą paramą ekspertų organizacijai, kurios paskirtis – padėti subjektams šalinti taršą ir atkurti ekosistemą. Šiai ekspertų organizacijai turėtų tekti pagrindinis vaidmuo užkertant kelią taršai ir ją kontroliuojant.

Svarbu pabrėžti teršėjų atsakomybę ir skatinti subjektus mažinti taršą siekiant nulinės taršos. Labai svarbu išsaugoti sveiką planetą, nes tai tiesiogiai susiję su mūsų gerove ir ateitimi.

33.Rekomenduojame ES sukurti specialią, įvairių sričių ekspertų tikrinamą interneto svetainę ir (arba) platformą, kurioje būtų reguliariai atnaujinama įvairi mokslinė informacija apie aplinką, skaidri ir lengvai prieinama visiems piliečiams. Ši interneto svetainė ir (arba) platforma susieta su forumu, kuriame gali bendrauti piliečiai ir ekspertai. Taip pat primygtinai rekomenduojame inicijuoti žiniasklaidos kampaniją šiai interneto svetainei ir (arba) platformai reklamuoti (pvz., socialiniuose tinkluose, kaip antai „YouTube“, „TikTok“, „LinkedIn“).

Kad piliečiai suprastų klimato kaitos problemas, jos pasekmes ir jai įveikti reikalingus veiksmus, o taip pat galėtų spręsti melagingų naujienų problemą, jiems reikia nepriklausomų moksliskai pagrįstų informacijos šaltinių. Žiniasklaidos kampanija padės sužinoti apie šią platformą ir (arba) interneto svetainę. Taip pat svarbu, kad interneto svetainėje ir (arba) platformoje pateikta informacija būtų suprantama visiems piliečiams, o norintys pasigilinti turėtų prieigą prie pirminės medžiagos.

34.Rekomenduojame ES sumažinti ES ekologinio pėdsako standartų neatitinkančių importuojamų prekių kiekį.

Tokiu būdu užtikriname, kad į ES bus importuojamos ekologiškesnės prekės. Tikslas – sumažinti pasaulinę taršą. Taip pat svarbu parodyti šalims, kokių standartų jos turėtų laikytis, jei nori eksportuoti prekes į ES.

35.Rekomenduojame ES skatinti dialogą klimato kaitos klausimais ir sudaryti jam sąlygas visuose sprendimų priėmimo lygmenyse – nuo vietos lygmens (piliečių) iki pasaulinio (nacionalinio, tarptautinio ir tarpžemyninio), siekiant atsižvelgti į visų susijusių šalių rūpesčius.

Kadangi dialogas ir bendras sutarimas yra geriausias būdas įveikti klimato kaitos problemas: jei šalys supranta viena kitą, jos pasirengusios rasti bendrą pagrindą.

4.3 pokryptė. Aplinką tausojantis transportas

36.Rekomenduojame ES finansiškai remti Europos valstybes nares, kad būtų

pagerintas susisiekimas kaimo vietovėse. Tam turėtų būti plėtojamas prieinamomis kainomis grindžiamas Europos viešojo transporto tinklas (suteikiant pirmenybę geležinkeliams) ir skatinama naudotis viešuoju transportu. Šiuo tikslu kaimo vietovėse per trumpą ir realistišką laikotarpį turėtų būti išplėtotas interneto ryšys.

Tai rekomenduojame dėl to, kad miesto ir kaimo vietovėse nėra lygių galimybių naudotis viešuoju transportu ir interneto ryšiu. Taip būtų sustiprintas bendras Europos projektas, nes visi piliečiai jaustųsi turintys vienodas teises. Geresnis viešojo transporto tinklas ir interneto ryšys paskatintų gyventojus kurtis kaimo vietovėse. Šis procesas sumažintų taršą, nes mažiau žmonių gyventų perpildytuose miestuose.

37.Rekomenduojame tobulinti esamą, galbūt nebenaudojamą, transporto infrastruktūrą arba infrastruktūrą, kurios ekologiškumą galima tobulinti (paleisti elektrinius traukinius). Šis procesas turėtų būti vykdomas siekiant nekenkti aplinkos požiūriu saugomoms teritorijoms.

Pagerinus esamą infrastruktūrą būtų išvengta pernelyg didelio išteklių panaudojimo ir žalos saugomoms teritorijoms, kurios yra svarbios biologinės įvairovės išsaugojimui. Išplėtojus geležinkelių infrastruktūrą sumažėtų išmetamas CO2 kiekis ir padidėtų gyventojų judumas iš miesto į kaimo vietoves.

38.Rekomenduojame ES skatinti pirkti elektrifikuotas transporto priemones, atitinkančias gerus baterijų eksploatavimo trukmės standartus. Tai būtų galima padaryti taikant visoms valstybėms narėms ES paskatas ir gerinant elektros tiekimo infrastruktūrą. Kartu ji turėtų investuoti į kitų netaršių technologijų, pvz., biodegalų ir vandenilio, kūrimą sunkiai elektrifikuojamoms transporto priemonėms, pvz., laivams ir sunkvežimiams.

Tai rekomenduojame dėl to, kad greičiausiai sumažinti transporto priemonių išmetamų teršalų kiekį galima naudojant elektrą, pasitelkus ir kitus energijos šaltinius, pavyzdžiui, vandenilį ir biodegalus. Iš tiesų greičiausias, taupiausias ir labiausiai pagrįstas sprendimas yra elektros energija, po jos – biokuras. Ilguoju laikotarpiu juos turėtų papildyti švarusis vandenilis, skirtas toms transporto rūšims, kurių negalima elektrifikuoti.

5 veiklos kryptis. Rūpinimasis visais

5.1 pokryptė. Sveikatos priežiūros sistemos stiprinimas

39. Rekomenduojame Europos Sąjungai išsaugoti bendrus sveikatos apsaugos standartus, tačiau taip pat raginame sveikatos priežiūros specialistams visoje Europos Sąjungoje nustatyti deramą minimalų darbo užmokestį, maksimalų darbo valandų skaičių ir tuos pačius mokymo standartus, taikomus tiems patiems sertifikatams.

Jei nebus bendrų sveikatos priežiūros standartų, bendro darbo užmokesčio ir bendro sveikatos priežiūros specialistų mokymo, valstybių narių skirtumai gali lemti nesubalansuotą padėtį visoje Europos Sąjungoje. Standartizavus sveikatos priežiūrą būtų galima sukurti stipresnę, veiksmingesnę ir atsparesnę sistemą (t. y. COVID krizė pavyzdys parodė mūsų sistemų stabilumą). Tai taip pat padėtų sveikatos priežiūros specialistams lengviau keistis žiniomis ir informacija.

40. Rekomenduojame Europos Sąjungai užtikrinti vienodos kokybės gydymą visoje ES už teisingą vietos kainą. Tai būtų galima užtikrinti, pavyzdžiui, išplėtus Europos vaistų agentūros (EMA) kompetenciją arba įsteigus naują specializuotą Europos viešųjų pirkimų agentūrą, kuri būtų kompetentinga derėtis ir gauti tinkamesnes vaistų kainas visoms valstybėms narėms. Būtina kuo labiau sumažinti farmacijos pramonės monopolijų riziką.

Vienodos medicininės nuostatos ir gydymas užtikrina vienodas visų ES piliečių teises sveikatos klausimais. Turint didesnius pirkimo pajėgumus galimi geresni viešųjų pirkimų sandoriai. Tačiau dėl to neturi atsirasti monopolinių struktūrų ir lobistinės veiklos farmacijos sektoriuje. COVID-19 krizės valdymas yra geras bendradarbiavimu grindžiamo sveikatos valdymo visoje Europos Sąjungoje pavyzdys.

41. Rekomenduojame sukurti Europos sveikatos priežiūros duomenų bazę, kurioje ekstremaliųjų situacijų ar ligų atvejais būtų galima susipažinti su medicinos dokumentais. Dalyvavimas joje turėtų būti savanoriškas, užtikrinant asmens duomenų apsaugą.

Prieiga prie duomenų ir duomenų naudojimas leidžia greitai reaguoti į gyvybei

pavojingas situacijas. Tokiai Europos sveikatos priežiūros duomenų bazių sistemai gresia didelis įsilaužimo ar piktnaudžiavimo pavojus, todėl duomenis reikia apsaugoti, dalyvavimas išlieka savanoriškas, ir akivaizdu, kad reikia užkirsti kelią su saugumu susijusioms grėsmėms.

42. Rekomenduojame Europos Sąjungai toliau plėtoti ir sinchronizuoti jau vykdomas sveikatos mokslinių tyrimų ir inovacijų programas, kaip tai daroma pagal dabartinę programą „Europos horizontas“. Akademiniai duomenys ir rezultatai turėtų būti laisvai prieinami visose valstybėse narėse.

ES lygmens mokslinis bendradarbiavimas galėtų praturtinti atskirų tyrėjų mokslinius pajėgumus ir žinias. Pavyzdžiui, dalijantis žiniomis galima užtikrinti ankstyvąją diagnostiką ir geresnį gydymą, kad visoje Europoje sumažėtų sunkių ir mirtinų ligų. Be to, Europai būtų lengviau savarankiškai apsirūpinti vaistais ir įranga.

43. Rekomenduojame Europos Sąjungai padidinti bendriems mokslinių tyrimų ir inovacijų projektams sveikatos srityje skirtą biudžetą (nemažinant kitų su sveikata susijusių ES programų biudžeto). Tai taip pat sustiprintų Europos mokslo ir mokslinių tyrimų institucijas.

Moksliniai sveikatos srities tyrimai ir investicijos ilguoju laikotarpiu sustiprina prevencinę mediciną ir sumažina su sveikata susijusias išlaidas. Padidinus finansavimą būtų galima užkirsti kelią Europos protų nutekėjimui į kitas išsivysčiusias šalis, kuriose su sveikata susijusiems moksliniams tyrimams ir technologinei plėtrai skiriamas didesnis biudžetas. Šis finansavimas neturėtų būti skiriamas iš jau turimų sveikatos priežiūros finansinių išteklių.

5.2 pokryptė. Platesnė sveikatos samprata

44. Rekomenduojame Europos Sąjungos iniciatyva visose valstybėse narėse vienu metu paskelbti visiems sveikatos klausimams skirtą sveikatos savaitę, ypatingą dėmesį skiriant psichikos sveikatai. Kartu su kitomis jau vykdomomis iniciatyvomis, pavyzdžiui, Europos psichikos sveikatos organizacijos iniciatyvomis, tą savaitę bus bendrai aptariamos ir propaguojamos visos pagrindinės psichikos sveikatos temos.

Tai rekomenduojame dėl to, kad visi Europos piliečiai, ypač jei jie turi psichikos sveikatos problemų, turėtų jaustis reikalingais visuomenės nariais. Be to, reikia normalizuoti psichikos sveikatos klausimus ir gerinti informuotumą apie ją, kartu užkertant kelią susijusioms socialinėms problemoms, pavyzdžiui, diskriminacijai. Ši iniciatyva tampa dar svarbesnė, kadangi psichikos sveikatos problemų dėl pandemijos pagausėjo ir tikėtina, kad jos tęsis.

45. Rekomenduojame apmokestinant nebepriskirti moterims skirtų sanitarinių prekių prie prabangos gaminių, nes tai yra būtiniausios prekės. Taip pat rekomenduojame hormoninės kontracepcijos priemones, naudojamas dėl medicininių priežasčių, pvz., fibromialgijos ir endometriozės, apmokestinti kaip įprastą gydymą. Taip pat rekomenduojame Europos Sąjungai skatinti visose valstybėse narėse suderinti visoms moterims (vienišoms ar susituokusioms) teikiamą medicininę pagalbą reprodukcijai.

Kai kuriose Europos šalyse moterims skirtos sanitarinės prekės apmokestinamos kaip prabangos produktai ir tai yra neteisinga. Tam tikros hormoninės kontracepcijos priemonės naudojamos mediciniais tikslais, todėl turėtų būti atitinkamai apmokestinamos. Teikiant moterims reprodukcinę pagalbą, pvz., taikant *in vitro* apvaisinimo ir kiaušialąsčių užšaldymo metodus, skirtingose valstybėse narėse taikomi skirtingi atrankos kriterijai, todėl Europos Sąjunga turi pasistengti juos suderinti.

46. Rekomenduojame Europos Sąjungai laikytis tvirtos pozicijos ir daryti poveikį visoms valstybėms narėms, kad jos į savo mokyklų mokymo programas, kai tinkama, įtrauktų psichikos sveikatos ir lytinio švietimo klausimus. Siekdama padėti valstybėms narėms įtraukti šiuos klausimus į mokyklų mokymo programas, Europos Sąjunga turėtų parengti ir pateikti standartinę psichikos sveikatos ir lytinių klausimų programą.

Reikia mažinti su psichikos sveikatos problemomis susijusią diskriminaciją ir tabu. Taip pat reikia vengti klaidingos informacijos ir nemokslinių metodų. Be to, lytinis švietimas yra labai svarbus sveikatai ir bendruomenės gyvenimui, juo padedama užkirsti kelią tokioms problemoms kaip paauglių nėštumas.

47. Rekomenduojame Europos Sąjungai valstybėse narėse išplėtoti visiems piliečiams skirtą geresnę visų savo psichikos sveikatos iniciatyvų komunikacijos sistemą, t. y. Geriausios praktikos visuomenės sveikatos srityje portalą. Europos Parlamento nariai galėtų pristatyti vieni kitiems šiuos gerosios patirties pavyzdžius, kad jie būtų geriau žinomi visose valstybėse narėse.

Piliečiai nėra gerai informuoti apie Europos Sąjungos iniciatyvas, todėl, dalydamiesi gera patirtimi, galime mokytis vieni iš kitų.

5.3 pokryptė. Visiems vienodos galimybės naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis

48. Rekomenduojame ES nustatyti ir skatinti minimalius kokybiškos dantų priežiūros, įskaitant profilaktiką, standartus visoms ES valstybėms narėms. Vaikams, mažas pajamas gaunančių ir kitų pažeidžiamų grupių nariams turėtų būti teikiamos nemokamos dantų priežiūros paslaugos. ES turėtų užtikrinti, kad per 15–20 m. visi galėtų naudotis įperkamos dantų priežiūros paslaugomis.

Tai rekomenduojame dėl to, kad šiuo metu dantų priežiūra nėra įperkama daugeliui ES gyvenančių žmonių. Dantų priežiūros ir dantų profilaktikos trūkumas kenkia jų sveikatai ir gyvenimo perspektyvoms. Pirmiausia ES turėtų nustatyti minimalų dantų priežiūros standartą ir reikalauti dantų priežiūros paslaugas nemokamai teikti vaikams ir mažas pajamas gaunančioms grupėms. Galiausiai visi turėtų turėti teisę gauti kokybiškas dantų sveikatos priežiūros paslaugas.

49. Rekomenduojame sveikatos ir sveikatos priežiūros klausimus priskirti pasidalijamajai ES ir ES valstybių narių kompetencijai. Siekiant įtraukti šią naują pasidalijamąją kompetenciją, reikia iš dalies pakeisti Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 4 straipsnį.

Tai rekomenduojame dėl to, kad šiuo metu Europos Sąjunga neturi pakankamai kompetencijos priimti teisės aktus dėl sveikatos priežiūros. COVID-19 pandemija įrodė, kad ES reikia aktyviau dalyvauti sveikatos politikoje. Šis Sutarties pakeitimas suteiks ES daugiau galimybių užtikrinti sveikatos priežiūrą visiems ES piliečiams ir priimti privalomus reglamentus bei sprendimus.

50. Rekomenduojame ES visiems ES piliečiams nemokamai teikti pirmosios pagalbos kursus. ES galėtų apsvarstyti galimybę nustatyti, kad tokie kursai būtų privalomi moksleiviams ir darbuotojams (tiek viešajame, tiek privačiam sektoriuje). Kursai turėtų būti praktiški, pasikartojantys ir pritaikyti prie moksleivių amžiaus. Be to, visose ES valstybėse narėse viešose vietose turėtų būti būtinas minimalus defibriliatorių skaičius.

Tai rekomenduojame dėl to, kad daug Europos Sąjungos žmonių nemoka teikti pirmosios pagalbos ir nėra pasirengę veikti, kai kam nors jos prireikia. Todėl žūsta daug žmonių. Kai kuriose viešose vietose defibriliatorių nėra.

51. Rekomenduojame Europos Sąjungai užtikrinti, kad privatūs sveikatos priežiūros paslaugų teikėjai negautų nepagrįstos naudos iš viešųjų lėšų ir neiekvotų viešųjų sveikatos priežiūros sistemų išteklių. Europos Sąjunga turėtų pateikti valstybėms narėms griežtas rekomendacijas padidinti visuomenės sveikatos priežiūros finansavimą.

Tai rekomenduojame dėl to, kad Europos Sąjunga ir Europos Sąjungos valstybės narės privalo visiems savo piliečiams užtikrinti galimybę naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis. Be to, stipresnė viešoji sveikatos priežiūros sistema taip pat reiškia geresnį pasirengimą būsimoms pandemijoms.

Priedas. KITOS EKSPERTŲ GRUPĖS SVARSTYTOS, BET NEPRIIMTOS REKOMENDACIJOS

1 veiklos kryptis. Geresnė gyvensena

1.1 pokryptė. Sveika gyvensena

Rekomenduojame ES visoms valstybėms narėms pateikti rekomendaciją dėl geriausios praktikos, susijusios su alkoholio ir tabako reklamos uždraudimu arba apribojimu visų amžiaus grupių žiniasklaidos priemonėse, tačiau daugiausia dėmesio skiriant jaunajai auditorijai. ES turėtų užtikrinti teisės aktų, kuriais ribojamas šių gaminių pardavimas nepilnamečiams, vykdymą. Visos valstybės narės turėtų įgyvendinti teisės aktus dėl rūkymo viešose vietose, ypač švietimo įstaigose, numatant nuobaudas, ir sukurti specialias rūkymo vietas.

Nesveikas gyvenimo būdas negali būti reklamuojamas ir turėtų būti mažiau matomas visuomeniniame gyvenime. Be to, alkoholis ir tabakas yra vienos iš dažniausiai naudojamų kenksmingųjų medžiagų, tad ši rekomendacija padės užkirsti kelią piktnaudžiavimui šiomis medžiagomis.

Rekomenduojame ES remti valstybes nares, kad jos į nacionalines mokymo programas įtrauktų tvaraus, sveiko ir skanaus maisto gamavimo pamokas. ES gali remti šią veiklą skelbdama elektroninius ar spausdintus sveiko maisto gamavimo vadovus. Kad būtų lengviau pasiekti jaunimo auditoriją, tai turėtų būti aktyviai reklamuojama tradicinėje ir socialinėje žiniasklaidoje. Taip pat turėtų būti šviesti tėvus, kad jie žinotų, kaip geriausia maitintis, norint sveikai gyventi. Reikėtų daugiau įkvepiančių ir praturtinančių mokslinių šios srities tyrimų.

Maisto gamavimo ir mitybos pamokos mokyklose pagerintų jaunimo sveikatą ir atgrasytų nuo greito maisto vartojimo. Vaikų švietimas suteikia jiems galimybę perduoti išmoktą turinį tėvams. Be to, tėvų švietimas apie sveiką gyvenseną būtų geras pavyzdys vaikams.

Rekomenduojame suintensyvinti Europos Komisijos viešąją kampaniją „HealthyLifestyle4All“ apie sveiką gyvenseną ir socialinės veiklos naudą, pateikiant konkrečių pavyzdžių ir taikant holistinį požiūrį. Reikėtų skirti informavimo kampanijas gerai struktūruotoms tikslinėms grupėms, kiekvienai tikslinei grupei parenkant tinkamas komunikacijos priemones. Be to, skatinant teigiamą elgesį svarbu numatyti atlygį ir paskatų sistemas. Į kampanijas reikėtų įtraukti nuomonės formuotojus, įžymybes ar institucijas. Jose reikėtų pabrėžti dvejopą naudą: sveikatai ir aplinkai bei klimatui. Be to, visose valstybėse narėse turėtų būti teikiamos subsidijos nemokamiems viešiemis sporto užsiėmimams.

Sveikesnis gyvenimo būdas daro teigiamą poveikį sveikatos priežiūros sistemai, nes mažina sveikatos problemų. Fizinė sveikata teigiamai veikia psichikos sveikatą ir laimės jausmą. Esamoms kampanijoms trūksta žinomumo. Įtraukus į jas sektinus pavyzdžius ir nuomonės formuotojus, jos tampa veiksmingesnės ir labiau motyvuojančios.

Rekomenduojame informavimo apie sveiką maistą ir mitybą kampaniją. ES turėtų skatinti valstybes nares priimti didesnius mokesčius mėšai ir cukrui. Ji turėtų išnagrinėti galimybes atskirti sveiką maistą nuo nesveiko ir priskirti juos skirtingoms PVM pakopoms. Rekomenduojame ant ypač nesveikų maisto produktų (pvz. tabako gaminių) pateikti labai aiškius įspėjamuosius ženklus. Be to, rekomenduojame Europos maistingumo įvertį, kuriame būtų pateikiama svarbi informacija ir vartotojams skirtas QR kodas, kad jie galėtų priimti labiau informacija pagrįstus sprendimus. Išnagrinėti galimybes užtikrinti, kad sveiki maisto produktai būtų pigesni už nesveikus ir kad ūkininkams būtų patraukliau gaminti sveikus produktus.

Sveikas maistas yra sveikos gyvensenos pagrindas. Reikia atkreipti dėmesį ir į gamintojus, ir į vartotojus. Sveikų produktų gamyba taip pat daro teigiamą poveikį aplinkai ir gali padėti remti vietos ūkininkus. Jei bus gaminama daugiau sveikų maisto produktų, jų kainos mažės, o paklausa didės.

1.2 pokryptė. Švietimas aplinkosaugos klausimais

Rekomenduojame ES sukurti finansavimo mechanizmą, kuriuo būtų skatinama įtraukti ilgalaikę aplinkosauginio švietimo programą į nacionalines pradinės ir vidurinės mokyklos švietimo sistemas. Į šį finansavimo mechanizmą reikėtų įtraukti tėvams, kuriems reikia finansinės paramos, skirtas lėšas.

Dabartinėse švietimo sistemose nepakanka praktinių elementų, skatinančių tiesioginę ir gilią vaiko sąveiką su aplinka. Esamos programos parengtos remiantis trumpalaikę perspektyva, nevienalytės ir neskatina reikiamų nuostatos pokyčių. Tėvams turėtų būti padedama užtikrinti, kad visi vaikai galėtų vienodai pasinaudoti programa ir niekas nebūtų atstumtas dėl finansinių priežasčių.

2 veiklos kryptis. Mūsų aplinkos ir sveikatos apsauga

2.1 pokryptė. Sveika gamtinė aplinka

Rekomenduojame nedelsiant visoje ES įgyvendinti aukščiausią įmanomą vandens kokybės standartą. Siekdami taupyti vandenį, siūlome įvesti skatinimo sistemą: nustatyti vandens kainas taip, kad būtų skatinama jo vartoti mažiau, pavyzdžiui: 1) sukurti dinamišką sistemą, skatinančią vartotojus neviršyti vidutinio suvartojamo vandens kiekio (t. y. 10 proc. padidinus vandens suvartojimą, kaina padidės 11 proc.), 2) sukurti gamybos įmonių užteršto vandens apyvartinių taršos leidimų rinkos sistemą, panašią į jau veikiančią anglies dioksido leidimų rinką.

Ši rekomendacija pagrįsta tuo, kad kainų didinimas yra paskata visiems naudotojams priimti sąmoningesnius sprendimus dėl vartojimo. Atsižvelgdami į skirtingas ES šalių realijas ir siekdami sukurti socialiai teisingą sistemą, galime remti neturtingesnius gyventojus vandentvarkos srityje bendrai investuodami į vandens infrastruktūrą ir mokslinius tyrimus.

3 veiklos kryptis. Mūsų ekonomikos ir vartojimo krypties keitimas

3.1 pokryptė. Perprodukcijos ir perteklinio vartojimo reguliavimas

Rekomenduojame ES skirti baudas įmonėms, kurios dėl perprodukcijos sunaikina pagamintus produktus.

Kartais įmonėms pelningiau išmesti neparduotus produktus, o ne juos perdirbti ar pakartotinai panaudoti. Todėl svarbu atgrasyti nuo perprodukcijos skiriant baudas, kad ši praktika nebebūtų pelninga gamintojams.

3.2 pokryptė. Atliekų mažinimas

Rekomenduojame ES parengti ir įgyvendinti namų ūkiams ir (arba) piliečiams skirtą atliekų tvarkymo politiką, daugiausia dėmesio skiriant faktiniam susidarančių atliekų kiekiui, ir ją papildyti būtinomis priemonėmis didinti piliečių informuotumą apie atliekų susidarymo mažinimo ir atliekų rūšiavimo naudą. Taip pat turi būti įgyvendinamos socialiai remtinoms šeimoms (pvz., jaunoms šeimoms su vaikais, vyresnio amžiaus žmonėms ir t. t.) skirtos priemonės, laikantis principo nė vieno nepalikti nuošalyje.

Taip siekiama parengti bendrą požiūrį į atliekų tvarkymą namų ūkiuose, mažinant atliekų kiekį sudaromas palankesnės sąlygos aplinkos apsaugai, toliau skatinama žiedinė ekonomika ir didinamas atliekų surinkimo efektyvumas. Ne mažiau svarbu ir didinti žmonių informuotumą ir atsakomybės už aplinką jausmą.

Rekomenduojame ES skatinti laisvos rinkos konkurenciją ir teikti paskatas privačiajam sektoriui aktyviau dalyvauti atliekų, įskaitant nuotekas, valymo ir perdirbimo veikloje.

ES lygmuo yra tinkamiausias šiai rekomendacijai įgyvendinti, nes ji papildo Atliekų pagrindų direktyvą ir Žiedinės ekonomikos veiksmų planą. Be to, įgyvendinus rekomendaciją, padaugės novatoriškų sprendimų atliekų tvarkymo srityje ir pagerės atliekų tvarkymo kokybė, taip pat bus apdorojama daugiau atliekų, nes šioje veikloje dalyvaus daugiau įmonių.

3.3 pokryptė. Sąžiningai gaminami produktai, vienodos galimybės ir teisingas vartojimas

Rekomenduojame perkelti pramonę į Europos Sąjungą, kad būtų teikiami kokybiški, sąžiningai gaminami produktai ir sprendžiamos klimato problemos.

Europos Sąjunga turi praktinės patirties, kurią reikia skatinti jos rinkoje. Perkėlus pramonės veiklą už ES ribų, visų pirma į Aziją, perkeliamos ir kai kurios profesinės kompetencijos. Ši rekomendacija skirta Europos darbuotojų profesiniam mokymui.

Primygtinai reikalaujame vengti veiklos perkėlimo iš vienos valstybės narės į kitą, kad būtų išvengta nesąžiningos konkurencijos.

Pastebėjome, kad masinis pramonės perkėlimas į kitas pasaulio šalis daro poveikį Europos pramonei. Taigi gamyba vietoje didins piliečių ir aplinkos sveikatą.

4 veiklos kryptis. Tvarios visuomenės kūrimas

4.3 pokryptė. Aplinką tausojantis transportas

Rekomenduojame didiesiems miestams skirti sankcijas arba subsidijas, atsižvelgiant į su aplinka ir tarša susijusius jų viešojo transporto rezultatus (elektrines transporto priemones, ekologišką viešąjį transportą, pėsčiųjų eismą, skatinimą naudotis dviračiais ir t. t.). Vietos valdžios institucijoms skirtos nuobaudos ar subsidijos turėtų būti taikomos visų pirma atsižvelgiant į pokyčius, kuriuos miestai įgyvendina ekologinio transporto srityje, atsižvelgiant į jų pradinę padėtį. Europos Sąjunga savo teisės aktais turėtų nustatyti kovos su tarša priemonių ir proporcingo taršos mažinimo efektyvumo rodiklius. Tai turėtų būti daroma atsižvelgiant į kiekvieno miesto pradinę padėtį.

Tai rekomenduojame dėl to, kad miestai kenčia nuo oro taršos, dėl kurios kyla sveikatos problemų. Plėtojant ekologišką transportą pagerėtų žmonių gyvenimas ir sveikata ir sumažėtų šiltnamio efektas. Subsidijos ir sankcijos yra veiksmingos priemonės, kuriomis skatinami pokyčiai ir padedama prisitaikyti prie skirtingos padėties skirtinguose miestuose.

Rekomenduojame ES teisės aktais apriboti ir reglamentuoti trumpų nuotolių skrydžių ir kruizinių laivų naudojimą. Turi būti numatytos žmonėms skirto transporto ekologinės alternatyvos. Viena iš tokių alternatyvų turėtų būti geležinkelio kelių standartizavimas siekiant sujungti Europos sostines. Taip pat rekomenduojame ES teikti subsidijas prekių vežimui pakeisti, kad jos būtų vežamos ekologiškiau, pvz., traukiniu ir laivu (vežant trumpais atstumais).

Tai rekomenduojame dėl to, kad trumpo nuotolio kelionės pernelyg dažnos, taršios ir lengvai pakeičiamos. Dėl kruizinių laivų apribojimo sumažėtų jūrų tarša (svarbi aplinkosaugos problema) ir neigiamas poveikis pakrančių miestams. Todėl turime sukurti įperkamesnes alternatyvas ir jomis keisti labiau aplinką teršiančias alternatyvas. Europos sostinių geležinkelio jungtys pagerėtų, jei bėgių kelias būtų vienodo pločio.

5 veiklos kryptis. Rūpinimasis visais

5.2 pokryptė. Platesnė sveikatos samprata

Rekomenduojame Europos Sąjungai vykdant kampaniją „HealthyLife4All“ skatinti tokias iniciatyvas kaip sporto socialiniai renginiai, sporto veikla mokyklose, du kartus per metus rengiami visų amžiaus grupių ir visų sporto šakų renginiai [ne profesionalams]. Taip pat rekomenduojame sukurti nemokamą Europos sporto programėlę, kuria būtų skatinama kolektyvinė sporto veikla. Ši programėlė turėtų padėti žmonėms užmegzti tarpusavio ryšius per sportą. Be to, šios iniciatyvos turėtų būti plačiai skelbiamos ir apie jas turėtų būti pranešama.

Kad Europos gyventojai būtų sveikesni, Europos Sąjunga turi skatinti sportą ir sveiką gyvenseną. Be to, labai dažnai gyventojai nesuvokia sporto ir sveikos gyvensenos ryšio. Programėlė svarbi dėl to, kad žmonės labiau linkę sportuoti kartu.